

פרשת חיי שרה תשפ"ב

גליון: 82

א לעכטיגער שבת

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

לנצל את הטוב שפכל יום

פניני הפרשה

"גר ותושב אנכי עמכם" (כג, ד)

הקדים בתיבת. "גר" ועיין בפרש"י ב' פירושים ע"כ. ואפ"ל ע"פ המובא בזהר הק' (יתרו ס"ט) שבזמן שיתרו התגייר נתעלה כבוד הש"ת. כי עיקר התעלות והתגלות כבודו שהרחוקים יודעים ממנו ית'. והרי עיקר עבודתו של אברהם אבינו היה לקרב את הרחוקים ולהכניסם תחת כנפי השכינה שאירחם והודו וברכו להש"ת. וזה מה שהתחיל בדבריו: "גר" שכוונתו בקבורת שרה במערת המכפלה – היא עבור התגלות כבוד הש"ת, שהאיר שם אור גדול, כמובא (זהר חדש נח, ליקו"מ י"ז) שמקום מערת המכפלה, הוא שער גן עדן, שדוך שם עולין כל הנשמות ואורו גדול מאוד.

"גר ותושב אנכי עמכם... ואקברה מתי מלפני" (כג, ד)

לכאורה תיבת "עמכם" מיותרת היא. ועיין בפרש"י. וב'ספורנו': "ובשביל היותי גר אין לי פה קבר כאמור, ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר, והטעם שאני מבקש לקנותו הוא מפני שאני תושב עמכם, שבאתי להשתקע – לא לגור בלבד. ואפשר להוסיף ע"פ דרש: שעשר אומות ניתן לאברהם (רש"י ט"ו י"ט, ב"ה) וזהו ר"ת של גר ותושב אנכי בגימטריא עשרה, דזה הקדמה ל"עמכם", כי הרי כל הארצות האלו עתידים להיות שלי ויש לי חלק "עמכם" בארץ.

עוד אפשר לומר: שמרומז כאן קבורתו של אברהם אבינו בעצמו לאחר פטירתו. ד"עמכם" עולה בגימטריא מאה שבעים וחמש (עם האותיות והכולל) – ימי שני חיי אברהם. ובמדרש על הפסוק: "ואלה שני חיי אברהם אשר חי" (כה, ז) שחסרו לו ה' שנים, כי יצחק חי מאה ושמונים שנה. שלא יראה את עשו עובר ה' עבירות. וזהו המשכו של פסוק: "מתי מלפני" – דהא רשע חשוב כמת, ועקב רשעותו של "עשר" נכדו – "מלפני" – שהוקדמה פטירתו.

"בכסף מלא יתנהג לי" (כג ט)

אפ"ל בדרך רמז; דאם אדם מוציא הוצאות עבור מצוות הם חוזרים אליו, וכמובא ע"פ (דברים כד, יג): "ולך תהיה צדקה", שהמעות שהאדם נותן לצדקה ולמצוות הוא בעצם נותן לו את זה. ולכן יש טעם של "קדמא ואזלא" על "כסף מלא" – שהמעות הולכים וחוזרים.

"ויקם שדה עפרון" (כג יז)

עפרון רומז על עפרוריות - וכנאמר אצל הנחש שמשם שורש הרע 'נחש עפר לחמו'. ו'בליקוטי הלכות' (תפילין ה מ): "עפרון הוא בחינת עפר, בחינת רע הנאחז ביסוד העפר, שהוא בחינת (ישעיה ס"ה): 'ונחש עפר לחמו, בחינת (בראשית ג) ועפר תאכל וכו', שהוא בחינת עצבות ועצלות וכבידות, הנמשך מהרע שביסוד העפר שהוא עיקר נשיכת הנחש כמו שאמר רבינו ז"ל על הפסוק ונחש עפר לחמו (סימן קפ"ט)".

וזהו "ויקם שדה", שגם בתוך הכבדות והקושי - בתוך העפרוריות, יש להכניס שם את ה'ויקם', הצמיחה וההתעלות, וכדברי רש"י על "ויקם" – 'תקומה היתה לו'.

כן אפשר להוסיף: "ויקם" – תקומה היא על 'שדה עפרון' שזורעים בשדה גרעינים קטנים – נקודות טובות - בתוך העפרוריות, שע"י ראית הטוב באה התקומה (וכמובא בליקו"מ רפג). ובדברי ה'זהר' שאברהם ראה בשדה זו את שער גן עדן.

ידחה את עצמו מיום ליום, לאמור: מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה ובכוח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. וזהו: היום אם בקולו תשמעו, היום' דייקא, והבן'.
ואפשר להסמיק לכן מאמר חז"ל: "ושוב יום אחד לפני יום מיתתך", שגם יום אחד של תשובה אמיתית יש בכוחה לכפר ולזכות את האדם ליום הדין, כדברי המפרשים. דזה מראנו כוחו של יום מהו !

וידוי באותו יום בכדי שלא יכתב....

ידוע היה החפץ חיים זצ"ל, בעבודת: 'חשבון הנפש', כשיום יום היה עורך חשבון נפשו, ויודוי על כל מה שהיה במשך היום. כששאלוהו פעם תלמידיו למה אין הוא יכול לדחות את החשבון הנפש' של היום למחרת ? השיב: הרי מובא בחז"ל, שבכל לילה כשנשמתו של האדם עולה למעלה נכתבים כל מעשיו, אולם אם האדם מתוודה ומתחרט על מעשיו הם נמחלים לו ואינם נכתבים בכלל, אם כך יוצא - שאם אמתין עד ליום המחרת, אף שאתוודה ואתחרט הרי הם כבר כתובים, וגם אם ימחקו, הרי אינו דומה נייר חלק - לנייר מחוק...

מחר - זה דחיה רחוקה מאד

הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל (ספר דיבורי אמונה ד') היה מעודד בנוגע שיחו על הנתיבות וההזמנות של יום זה דייקא: הלשון מחר אינה בהכרח למחרת היום, כי מצינו גם "מחר" שפירושו "לעתיד" שהוא לעתיד לבוא, כלשון המובא בחז"ל (עירובין כב). "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". כי תיבת "מחר" יש במשמעותה - עידן רחוק, דחיה רחוקה... וכאשר האדם דוחה איזה עשייה דקדושה ל"מחר", ואינה מזדד לעשותה היום - יכול להיות שפנימיות כוונתו היא דחיה לאחר זמן, ולא מחר כפשוטו... אסור לנו לעולם להשתמש עם ה"מחר", אלא כל יום לראות רק את היום הזה ולא יותר. להרגיל עצמנו לומר "היום" ולא "מחר".

הבה לא נרמה את עצמינו, האמירה "מחר", היא לא פעם דחיה לגמרי – דחיה מוחלטת... והשכל בזה: כי אם היום אני דוחה ואומר "מחר", על אחת כמה וכמה שמחר גם כן אומר "מחר", ואדחה ליום אחר ויותר רחוק, עד אין סוף. על כן צריך תמיד לומר "היום" ולא "מחר", כמו שאנו אומרים בזמירות של שבת: "ואם יצא חובת היום אשרי לו".

אם אפשר לעשותה היום למה נעשנה מחר?

ננצל את הטוב של כל יום בתורה, במצוות ובעשים טובים ובכל מלאכת עבודת הבורא, וכך נזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, שיקויים בנו לאורך ימים ושנים את ה"בא בימים". אריכות ימים בשילוב ימים מלאים.
נעשה הכל – לא לדחות למחר, בכדי שלא נפסיד את הכל.

"אם תעזבני יום יומיים אעזבך" אומרים חכמינו, לא דחיה ולא נתמהמה, כל נהיה מאלו האומרים 'אם אפשר לעשותה מחר למה נעשנה היום', ונשנה פתגם זה בהפיכו: 'אם אפשר לעשותה היום למה נעשנה למחר', ננצל את היום, השעה והזמן שאנו עומדים בו, וכך הרווחים של ימי חיינו יהיה בידנו.

בפרשייתנו אנו קוראים את הפסוק: "ואברהם זקן בא בימים". במדרש (ליקוט שמעוני כג) דורש על פסוק זה: "ואברהם זקן בא בימים, זקן זה שקנה שני עולמים, יש לך אדם שהוא בזקנה, ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה".
כי גם אדם שחי שנים רבות, אם לא השלימם כראוי הוא נקרא 'זקן' - אך הוא לא 'בא בימים'. על אברהם אבינו - העידה התורה שכל ימיו היו מלאים, ולכן כתוב בו גם זקנה וגם ימים.

מעשה אבות סימן לבנים – פסוק זה מלמדנו הוראה לימי חיינו, לנצלם כראוי. וכך הם דברי ה'זהר הקדוש' (נשא דף קכ"ג) - מובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (פ"ד): יש "טוב" הגנוז בכל יום, אך לטוב הזה יש גדר מבחין, שהם כלל המניעות שלא נותנים לאדם להיכנס בו. אולם באברהם אבינו נאמר: "ואברהם זקן בא בימים" שכל ימיו היו שלמים, כי הוא נכנס לטוב הגנוז השייך לכל הימים. ומסיים רבינו: שגם אם האדם אינו ראוי לזה, אך ברצון וחשק להיכנס אל הטוב הגנוז, אזי אע"פ שעדיין לא זיכך עצמו כל-כך, הוא זוכה, שיתחוו לו הטוב של הימים ולהיכנס אליהם.

כל יום מציאות בפני עצמו

כל יום הוא בריאה בפני עצמה, וגם בריאה חדשה כמו שאנו אומרים בתפילת שחרית: "המחדש טובבו בכל יום תמיד מעשה בראשית". וכן גם מובא בדברי חכמינו (מכות כג): "שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלוש מאות וששים וחמש לאוין - מננין ימות החמה". ופרש"י: שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור, הרי מפורש לפנינו, שהימים אינם חלקים בחטיבה הכללית של השנה, אלא כל אחד מהם הוא מציאות בפני עצמו.

על הפסוק "יום ליום יביע אומר" (תהילים יט, ג) פירש המגיד ממזעריטש ז"ע: שכל יום מתפאר ליום השני טובבו ובאורו, כאומר: כה וכה עשו בי מצוות ומעשים טובים, ונתנו הארה בי מיום העליון. כי נודע, כשישראל עושים מצוות ומעשים טובים כל עת לפי הצורך, נותנים חיות והארה העליונה לעת שעשו בה מצוות, וזהו: "יום ליום יביע אומר". 'אומר' – לשון 'התפארות', כמו (דברים כו, יז) "את ה' האמרת היום". למדים אנו; שכל יום ויום מימי חיי האדם הוא מציאות חי, אשר תובע מכל אחד את השלמת חלקי הזמן, את ה"בא בימים", שאברהם אבינו זכה להם. וכדברי ה'זהר הקדוש' (זהר ח"א רכ"א): זכאים אלו הצדיקים, שימיהם שפונים לפני מלכא קדישא, ונעשים מהם לבושים יקרים להלביש את הנשמה בעולם הבא, ולכן כתוב באברהם "בא בימים", משום שזכה לבוא עם כל ימיו ולהתלבש בהם ולא גרע מלבוש ההוא כלום, דכתיב: "בא בימים".

כן, היום ולא מחר !

'בליקוטי מוהר"ן' (רע"ב) מבאר ומחזק את האדם לנצל דייקא אותו היום ולא לדחותו למחר, וזה לשונו: "היום אם בקולו תשמעו (תהלים צ"ה), זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בשק פרנסה והצטרכותו, צריך שלא יחשב מיום לחבט כמובא בספרים, וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה, כי כשרוצים להיכנס בעבודת ה', נדמה לאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו. אבל כשיחשוב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא

הַמְיֻשָׁה פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה כמשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"ולבכותה" (בראשית כג ב)

כשייתנו של רבי אהרן - רב העיר ברסלב !

כשרבי נתן בא לרבי בתחילת התקרבותו, שלחו הרבי בשליחות לרבי אהרן - הרב מברסלב. נכנס רבי נתן לר' אהרן דער רב עם השליחות, בחזרתו, בעת שנכנס לרבי שאלו הרבי: "וואס טוט דאָרפֿן מיין אהרעלע?" - "מה מעשיו של אהרעלע שלי?" ענה רבי נתן ואמר: "איך האָב אים געטראָפֿן זיין מיט פֿאַרווינטע אויגן!" - "מצאתיו יושב עם עינים בוכיות!" רבי אהרן היה גאון עולם, שר התורה ! הם היו שולשלת דורות של גאונים ! "רבי הירש לייב הרב" (בנו של רבי אהרן). "רבי אהרן הרב". "הרב מטשעהרין" (בנו של ר' הירש לייב). גאונים, גאונים !

"מצאתיו יושב עם עינים בוכיות", רב גאון - באמצע היום הוא יושב עם עינים בוכיות ! ענה הרבי ואמר: "אויף אים איז געזאגט געוואָרן 'כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן!' - "עליו נאמר 'כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן!'"

בעת שהכהן הגדול יוצא מקדשי הקדשים, מתאר הפייטן (בפיוט שאומרים במוסף יום כיפור אחר סדר העבודה) כיצד האירו פניו, "כאהל הנמתח...", "כברקים היוצאים מזו החיות...". "כגודל גדלים...". וכך אנו עוד אומרים: "כיושב בסתר לחלות פני מלך" - כאחד שמתיישב בפניה להתחנן לפני ה' יתברך - כך היו נראים פניו של הכהן גדול בצאתו מקדשי הקדשים !

זוהי אכן המטרה, לשמה שלח הרבי את רבי נתן - כדי שיפגוש יהודי גאון, רב, יושב באמצע היום עם עינים בוכיות ! היכן רואים רב גאון שיושב ועיניו בוכיות ? !

אכן למטרה זו שלחו הרבי ! היה זה בתחילת התקרבותו של רבי נתן, גם רבי נתן היה יהודי גאון - שיראה בעיניו שיכולים להיות גאון בתורה ולכהן כרב, ואף על פי כן לשבת באמצע היום עם עינים בוכיות ! (ע"פ טעם זקנים להרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל)

"אחותנו את היי לאלפי רבבה" (בראשית כד ט)

תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם, הרבה ארבה את זרעך" (רש"י)

ואת עוד תזכי לבני בנימ... !

כמה בנינים נולדו לה לאדל הצדקנית בת רבינו, אך למרבה הצער והתוגה - לא זכתה לנחת מהם. לדיה נסתלקו לעולמם על פניה.

צערה הגדול היה ללא נשוא, והייתה מרבה בתפילה שתזכה לוולדות חיים, לגדלם ולחנםם ולרוות מהם נחת. ואף הייתה מפצירה ובוכה לאביה, שיברך אותה בדורות ישרים ומבורכים.

היה זה פעם כשבא רבנו לנחם אותה ואת בעלה רבי יוסקא כשישבו "שבעה" על בנם שהסתלק באביו, פנה אליהם רבנו ואמר להם בדברי תנחומיו: "העולם עוד יקנאו בככם, בבניכם ובבני בניכם!" - "די וועלט וועט נאך קנאן מיין זין און איינער קינדער און איינער קינדער קינדער!"

ולאחר מכן פנה עם פניו הקדושות - לעבר חתנו רבי יוסקא ואמר לו: "אתה עוד תזכו לבנים", ובפאתו לעבד בתו אמר לה: "ואת עוד תזכי לבני בנימ". ודברי רבינו התקיימו במלואם, כשרבי יוסקא נולד אחר כך בן - הוא רבי אברהם בער'ניו, ובת אהת, ואחר-כך נפטר. ואזל זכתה לראות בנימ ובני בנימ, וכן זכתה לאריכות ימים יותר מכל אחיותיה, נולדה בסוף שנת התק"מ, ונסתלקה בשנת תרל"ד, כברכתו של רבנו.

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" (בראשית כד טז)

תפילתו והשבון נפשו של רבי יוסף יונה לפנות ערב

איש צדיק ותמים היה רבי יוסף יונה - צעיר בניו של מוהר"ת. כאחד מבניו של רבי נתן - ירש מאביו את דרכי ה"תמימות" של אביו הגדול שבלטו בכל מעשיו ודרכיו.

מעולם לא ראוהו יושב בטל. תמים, בכל שעה ועת ישב בדביקות עצומה, רכון על שיעוריו הקבועים ועסוק בעבודותיו התמות והישרות, כשתמימות ופשוטות אופפות את כל הנהגותיו.

אף הוא גם היה מ"מאיר דחושבנא". וכך היה מספר מדרכו בקודש - חתנו הגאון החסיד רבי אברהם שטרנהארץ, שמדי יום ביומו לפנות ערב בהגיע בין השמשות, היה יוצא - לחצר בית המדרש, פורש לאיזה פינה, לשם התבודדות והתבוננות פנימית יחד עם חשבון הנפש, והחל מחשב חשבונות היומי בטענו לעצמו: "מיט וואס איז מיר אַנאָק דער טאָג? מיט וואס? - במה עבר עלי היום? במה? וכך בגניחה עמוקה, היה מפטיר את יומו העמוס החולף ועובר בתורה ועבודה.

וכבר ידעו באי בית המדרש, בעת רד היום, כי הנה הולך הוא ר' יוסף יונה להיפרד מן ה"יום..." והיו ממליצים עליו את הפסוק: "תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, צדיק וישר הוא".

מן ספאר שהוא ישיקי העקרים | הכל תלוי בראיה נכונה !

ילדים יקרים ! השבוע פרשת חיי שרה אנו קוראים בפרשה על "מערת המכפלה" שאברהם אבינו קנה אותה מעפרון החתי, ולאחר שקנאה והוציאה מרשותו היתה תקומה לשדה קדושה זו שהיתה בה המערה, וכמו שרש"י כותב על הפסוק: "ויקם שדה עפרון" תקומה היתה לה שצא מיד הדיוט ליד מלך".

ב'לקוטי מוהר"ן מביא את דברי ה"זהר הקדוש" על מכירה זו, שאף שמקום זה הוא מקום שיש שם אור גדול מאוד, כי מקום מערת המכפלה הוא שער מן עין, שדרך שם עולים כל הנשמות, אבל אצל עפרון החתי היה נראה מקום זה למקום חשך ואפלה, ולכך מכרו בשמחה רבה לאברהם אבינו.

הנה אנו רואים שאותו מקום - אברהם אבינו הרגיש וראה את הקדושה, האור הגדול שיש שם, ועל אותו מקום עפרון החתי ראה ממש הפוך, הוא ראה בזה המערה חשיכה ואפלה הוא שמח להתפטר ממנה.

ודבר זה מלמדנו אנו, שיכול להיות שגני אנשים יושבים ליד הסדור הפתוח, או ליד המשניות, ואחד רואה כמה חשיבות יש בזה, כמה זה מתוק כל תבה של תבה, איזו נעימות יש בכל תבה של המשנה, והשני ממש רואה את ההפך חס ושלום.

כשאנו נגשים לדבר קדוש - נחשב על הזכות שיש בדבר ולא בקשי, נביט כמו אברהם אבינו שלא ראה את המערה כמו שהיא, אלא התבונן בפנימיותה, באורה ובזיונה, שאדם הראשון קבור שם וזה שער מן עין. קשנביט בהבטה נכונה וחיובית על כל דבר, נשמח בעשייתה, ונראה האור שבה.

"וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב" (כג יז)

מפירוט הכתוב שכל 'אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב' נוכל ללמוד את המובא בזוהר (שמות ה'). שאם היו יודעים גדולתו של יעקב: 'הוא מלחכי עפרא תלת פרסי, קריב לקבריה'. ואפשר להוסיף "אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב" בגימטריא: 'הוא מלחכי עפרא תלת פרסי' (עם האותיות והתיבות) - 1480, רמז לקדושה הגבוהה מסביב המערה.

אם יש את נפשכם... ופגעו לי בעפרון בן צור... ויתן לי את מערת המכפלה (כג טז) את נפשכם' פרש"י 'רצונכם', דזהו העבודה הראשונה לקבלת הברכה, הרצונות, וכמובא בליק"מ (לא) שיעקר התהוות הנפש הוא ע"י הרצון. (ויעוין ב'ליקוטי תורה' להאר"ל תולדות מ"א. ש'רצון' הוא 'נוצר' והוא מידת החסד. דזהו מידתו של אברהם).

לאחר מכן "ופגעו לי" - פגיעה לשון תפילה, וכמובא על הפסוק "ויפגע במקום" דבכוח התפילה ממשיכים את השפע. ולאחמ"כ "ויתן לי" שזה נהיה שלו ב'שכל הנקנה', דהא זה הגיע אליו ע"י תפילה ורצונות.

"ביני ובינך מה היא" (כג ט"ו)

הבדל בין עפרון לאברהם אבינו, היא במידת "מה" שעפרון היה לו גאווה, וכדברי רש"י (כג טז) שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה, ולעומתו מידתו של אברהם אבינו, היא 'הענוה', וכדברי המשנה (אבות ה טז) על מי שיש בו רוח נמוכה ונפש שפלה, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו. וזהו: "ביני ובינך מה היא" - שההבדל הוא במהות "מה".

ה' א' השמים אשר לקחני מבית אבי... ואשר דיבר לי... ואשר נשבע לי (כד ז). שלבי ההתקרבות להקב"ה כביכול, בריש; "לקחני" - להתמסר להקב"ה, לאחר מכן "ואשר דיבר לי" התחברות יותר פנימית בכוח הדיבור, ולאחמ"כ "ואשר נשבע לי" קשר חזק של שבועה.

"הקרה נא לפני היום" (כ"ד י"ב)

אפשר לדייק בתיבת "היום" שאין לדחות ולעכב את השידוך שמא יקדמנו אחר, ואפילו בתשעה באב עצמו מותר לעשות אירוסין. (ש"ע תקנ"א ב) וזהו הדיוק של: היום.

"הקרה נא לפני היום" (כ"ד י"ב)

לפני מלשון - קודם, וזהו מרומז בכאן שהקדים תפילתו, כמובא רבות בחז"ל ובספ"ק שיש להקדים תפילה לפני כל דבר ופעולה שעושים, ובפרט בזיווג האדם. ובדבריהם (מועד קטן יח.): שמא יקדמנו אחר ברחמים.

וכן אפשר לדייק "לפני", שהתפלל מוקדם כבר בתחילת היום, וכמובא בחז"ל ובספרי הלכה וחסידות שיש להקדים את התפילה, ולא לעשות שום עיסוק קודם התפילה.

ויאמר ברוך ה' א' אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני' (כ"ד י"ז) כשאליעזר הודה לקב"ה דזהו עבודת התפילה - דהא תפילה יש בה ב' חלקים בקשה והודאה (ליק"מ ב) הזכיר "חסדו ואמתו" - שהם ב' יסודות לקבלת התפילה.

חסד - הוא ענין ההודאה. ובחז"ל (ברכות ה): "העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים" ועיקר התפילה זה חסד ומתנת חנים. ואמתו - סובב על 'בקשה' שצריכה להיות באמת, וע"כ תפילתו מתקבלת, "לכל אשר יקראוהו באמת", וכמובא בליק"מ (ט ק"ב) שיעקר התפילה שיתפלל האדם באמת, וע"ז נפתחים לו השערים.

"ויצא יצחק לשוח בשדה" (כ"ד טג) בדברי רש"י 'לשון תפילה ישפוך שיחו', ואפשר להוסיף 'לישוח ב'שדה' ר"ת 'לב' דעיקר התפילה היא בלב, "רחמנא ליבא בעי". לשפוך ליבנו כמים נוכח פני ה'.

צוית ראיה <<

צעד צעד ב"סולם" מטפסים ועולים עד שמוניעים לראש הסולם ! העיקר לא להרפות ולא לעזוב... * חזק ואחוז עצמך" (ליקוטי מוהר"ן)